

A szépség és a vérivók

Báthory Erzsébet

A legenda szerint egyszer a szép, ámde haragos természetű grófnő haját fésülés közben meghúzta ügyetlen szolgálóleánya. Ezért őt Erzsébet arcul ütötte, úgy, hogy annak kiserkedt a vére. Abból egy csepp úrnője kezére hullott, és amikor azt letörölte, úgy találta, ott sokkal szebb lett a bőre. Onnantól pedig másra sem volt gondja, mint hogy ifjúságát, szépségét fiatal szűz lányok véréből vett fürdőkkel konzerválja. Mindezerért pedig legalább hatszáz szűz vérért vette, hogy abban fürödjön, vagy éppen megigya. A lányokat változatos módokon meg is kínozták, mert szerette látni a szenvedésüket, hallani a sikoltozásukat.

Lányok, asszonyok támogatója

Ennyi a legenda, a képzeletet borzongató, csiklandós mítosz, amely az évszázadok során még szexuális tartalmú történetekkel is kiegészült, hogy még izgatóbb és érdekesebb legyen. Annyira, hogy a végén még egy horror-pornó filmmé is kinőtte magát, természetesen francia ihletésben.

A valóság pedig az, hogy Erzsébet tényleg maga köré gyűjtötte a törökök által meggyötört, árván maradt, megerőszakolt és kifosztott asszonyokat és lányokat, segítette, támogatta, gyógyfűvekkel ápoltta és gyógyíttatta őket. Ha

Báthory Erzsébet alakja az erdélyi Drakula gróféhoz hasonlóan világhírnévre tett szert. A rágalmak szerint szűz lányok vérében fürdő Erzsébet négy és fél évszázados legendája a mai napig él, és rengeteg művész, író, zenész, festő, filmrendező fantáziáját megmozgatja. A számtalan feldolgozás jelzi: alakja már mesze rugaszkodott a valóságtól, mítosszá vált.

Szöveg: VÉGH NÓRA

a hiteles forrásokra, köztük saját leveleire támaszkodva próbáljuk megítélni őt, akkor egy teljesen normális lelkivilágú, gyengéden szerető, mélyen vallásos asszony és anya képe bontakozik ki előttünk, ki gyermekeiről és a rá bízott jobbágyokról is híven gondoskodott. Hogy miért vált aztán e nemes lélek vérivó szörnyeteggé a legendákban, arról már a politika és az irodalom is tehet.

Erzsébet szerencsétlenségére özvegyen maradt, meghalt híres ura, a törökök által Fekete bégnek nevezett Nádasdy gróf, aki fényes győzelmeket aratott a turbános hódítókon, és azután szeretett a hulláikon vacsorázni és halott törökökkel táncolni. De ne ítélkezzünk felette: a maga korában ez virtus dolga volt, senki nem ütközött meg rajta. A korabeli feljegyzések szerint Nádasdy Ferenc mesésen gazdag volt, hozzá művelt is, sok nyelven beszélt, szerette a könyveket, saját nyomdát is tartott Sárváron. Feljegyezték róla, „urasága dúsabb volt a bécsi királyénál...” Jegyezzük meg ezt a mondatot, mert kulcsszerepe van abban, ami férje halála után Erzsébettel történt.

Mátyás, az igazságtalan

A szép és gazdag özvegyről ugyanis szörnyű legendák kezdtek el keringeni: elsőként épp elhunyt urának udvari papja, az evangélikus Magyar

István terjesztette róla, hogy boszorkányos praktikákat folytat, és okkult tudományokkal foglalkozik. Megjegyzendő, hogy a hitvitázó lelkészről a későbbi irodalomtudósok feljegyezték, hogy írásai mély erkölcsiségről tanúskodnak ugyan, de különösen gyűlölködő hangvételűek. Ő, jól ismerjük az efféle bigott huhogókat! Talán meg sem hallotta volna senki e szavakat, ha ezt egy szegény özvegyről terjesztette volna. De mindig vannak, akik nagy vagyona áhítoznak, azoknak pedig kapóra jöttek a vádak.

Így volt ezzel Thurzó György nádor is, aki váratlanul csapott le az özvegyre, és a koholt vádak alapján házi őrizetbe záratta, saját állítása szerint szobájába falaztatta Erzsébetet, aki életének utolsó négy évét

Thurzó György

ott töltötte. A koncepciók eljárárs jogtalanul zajlott, szabályos perbe idézés, meghallgatás nélkül. Az özvegy ellen való szolgálkból egytől egyig kivallatással szedték ki a vallo-másokat, majd őket bűnrészes-ség vádjával rögtön ki is végez-tették. A nádor ezután „jog-gosan” foglalhatta le a hatal-mas özvegyi vagyont.

Az akkoriban II. Mátyás néven uralkodó osztrák főherceg, Magyarország királya ugyan szorgalmazta a szabályos pert, de a hatalma nem volt elég ahhoz, hogy ezt valóban ki is csikar-hassa a nádorból. Hozzátesz-szük, e „jogszerű” perre nem azért lett volna szüksége, hogy az ártatlan özvegyet megvéd-je a hatalmaskodó nádorral szemben, hanem azért, mert ennek révén a koronára, azaz rá szállhatott volna az övét is meghaladó mesés Nádasdy-Báthory-birtok és vagyon. Ki tudja, Thurzó talán éppen ezt akarta megelőzni, megakadá-lyozni, amikor előbb lépett, mint a király, így legalább ma-gyar kézben maradt a birtok. Egyes szemtanúk szerint az öz-vegy szobába falazása sem igaz, csupán a csejtei kastélyát nem hagyhatta el Erzsébet. Ennyit a politika áskálódásá-ról, amit tetézett, tovább szőtt és legendává tett az irodalom. Magyar kétes legendáját ugyanis folytatták a szenzáció-ra éhes írástudók: először a 18. században, Turóczi László jezsuita szerzetes használta fel katolicizmust védő hitvitáiban a lutheránus elferdülés példa-képeként emlegetve Báthory Erzsébetet. Majd az irodalmi babérokra éhes Mednyánszky Alajos folytatta a sort a 19. században, és Mikszáth Kál-mán is írt egy sikerkönyvet a tragikus sorsú asszony kárára. Ha már vérvívról beszélünk, akkor ki kinek a vérét (életét, jó hírét) itta is meg végül?

A mítosz, és amit elfed

De túl aktuálpolitikán, irodal-mi babéron is él a mítosz. Már-pedig amikor egy mítosszá vált, tehát a valóságtól nagyon elrugaszkodott történettel ta-

Csók István
a millenniumra
készülve festette
meg a grófnő
alakját (1895)

*„Az özvegy szobába falazása
sem igaz, csupán a csejtei kastélyát
nem hagyhatta el Erzsébet.”*

lálkozunk, akkor tulajdonkép-pen a mélytudatunkkal vagy a kollektív tudattalannal van dolgunk. Ebből következik, hogy valamit, ami rejtetten megbújik bennünk, vagy ami-vel képtelenek vagyunk szem-benézni önmagunkban, vala-hova kívülre vetítjük ki. Ha ez a tulajdonságunk ráadásul be-vallottan negatívum, akkor kü-lönösen gonosz képet kap a mitikus megmutatkozásában. És ettől a kettősségtől, hogy belül is van rejtetten, de kive-tül a lélekből, borzongató, fur-csán vonzó, izgató. Nem csoda, hogy Báthory Erzsébet legen-dája a mai napig vetekszik Dra-kuláéval, sőt egyesek szerint megelőzi azt. De mit is fed el? Mire való a szépségért gyilkol-ló, örök fiatalágáért küzdő, gyönyörűségért bármire ké-

pes nő kívülre vetített, elide-genített alakja? Hisz mi ma-gunk is – és nem csak a nők – szeretnénk örökké fiatalok, vonzók és üdék lenni. Ennek érdekében számtalan kenő-csöt, szépítőszer, csodakoz-metikumot magunkra kenünk. Sajnos ezek közül sokat a mai napig állatokon tesztelnek. Ezek az állatok borzalmas körülmények között, kínzások közepette élnek. Márpedig, ha ilyen kozmetikumokat haszná-lunk – akár tudottan, akár nem –, azzal közvetve magunk is bűnrészesei vagyunk ezen ál-latok nyomorúságos szenvedéseinek és szörnyű halálának. Nézzünk magunkba, valós-nál fényesebb lelki tükre-inkbe: nem pillantunk-e meg ott egy legendabéli Báthory Erzsébetet? ■